

Бициклиста

„Ко не пије, није човек. Ко пије, поготову!“, помислио је Фехми Гара, врлудајући по обилато осветљеним улицама рударског града. И још: „Кад се кучићи опију док су мали, никад не порасту. Тако и са тугом бива.“

Тридесетогодишњи рудар, коме је некада давно била намењена каријера свемирског летача, низао је оправдања за катастрофално пијанство у којем се ове ноћи нашао. Кроз тешку главу, убилачким ритмом устајања и легања, јела и рада одавно отупелу, прометао је пословице, изреке, паролe о другарству, а онда је стао пред свеже обојени лампион.

– Јеби га. – рекао му је. – То ја нисам задовољан.

Лампион је мудро ћутао, можда и препоносан због тазе фарбања или чињенице да је пободен на место где је последњем српском вампиру Светиславу Косјеровићу глоговим коцем извађено срце, искривљено на четири дела и дато четворици црних мачора да га изједу и потом буду живи убачени у кипућу воду. (И данас траје потрага за њиховим костима; наиме, шапће се да се помоћу једне од њих осваја невидљивост и сазнаје разлог за непоштовање закона.)

Рудар је раширио руке и зинуо, спреман да уснулом градићу обзнани да је већ одавно сав мртав, са свим парковима, трговима, сумњивим локалима, знаменитим бандерама, и да нико нема везе шта се у руднику копа, коме продаје и због чега рудари у свитање виде око себе и својих другова љубичасту светлост, невидљиву непосвећенима

ринтањем, кад је у излогу антикварнице угледао чудну справу која га је из цуга омађијала.

– Јеби га. – казао је. – Ево.

Пришао је излогу, влажних очију и сувог срца, и уронио све што му је од душе преостало у оно за шта ће ускоро чути како се зове, оно што је истог тренутка кад је угледао било намењено његовом петом детету и једином сину, двогодишњем Фехми Рами.

Почукао је снажно, реда ради, па из све снаге залупао. И опет, све док се светло није упалило и старчић са козјом брадицом и округлим цвикерима, упао у спаваћницу, са капом за спавање, није пришао вратима.

Помоћница Уснија, будна од жестоког неспавања еротско-паћеничког порекла, неудата девојка и у педесет петој, касније је причала својој сапатници удовици Есми да је продавац Сабахудин Бећиревић рекао: „Што лупаш, сомино?“ – али то није истина. Дино је био превише отмен. Дакле, отворио је и рекао:

– Зар у овај час?

– Јеби га. – рекао је Фехми Гара, чак се и помало отрезнио. – Желим да купим ово чудо одмах или ћу искрвати у разбијеном излогу.

Сабахудин се сетио свега што му је деда причао о лози једно време моћних Фехмијевих, искосио главу и мало зачкиљио:

– Излог је скуп, а ни живот није јевтин. – тихо је рекао. – То се зове бицикл, донео га је последњи лутајући Циганин и рекао да га утопим некој стационарној будали за големе паре.

– Колико? – потегаво је Фехми Гара новчаник. – Јеби га, колико?

Старчић је скинуо цвикере и протрљао их, лукаво се насмешио и одвалио своту:

– Пет динара.

Као да је знао да је то све што је рудару остало од седам динара плате, љубичасто зарађене.

– И то није све. – нацерио се Сабахудин. – Мораш се заклети да ће га поседовати само једно биће! Знаш, то је услов!

– Јеби га, заклећу се!

– Кажи: дабогда ми отпала муда ако зајебем!

– Дабогда ми отпала муда ако зајебем! – најежио се Фехми Гара од страшне клетве. Није му ни на ћоше памети падало да прекрши реч.

Сабахудин је стрпао лову у капу за коју је поносно причао да је била на глави Светислављеве једине жртве, неког уче који је волео ноћу да база и рецитује свицима глупе песме о поздравима другим људима, па истерао сребрати точак са десет брзина и две кочнице.

– Руљо! – арлаукнуо је Фехми Гара. – Мој син се зове Фехми Рама и добиће јединствен поклон!

– Ћути. – одговорио му је гробни глас са једног од прозора. – Викаће ко.

Ујутро Фехми Гара није устао на посао. Умало уопште да не устане. Сигурне смрти спасао га је отац Фехми Љуљ, шездесетогодишњак који је у задње време помишљао да га небо и није нарочито усрећило када му је после пет кћери подарило сина Гару.

Старац је шетао по дворишту ограђеном дебелим каменим зидом и тражио јединог петла у том крају државе који је певао – остали су били рођени у малим кавезима, срали и јели свој измет и изношени на трпезу а да нису ни видели земљу, а камоли кљуцали је – да му наздрави добро јутро и прозбори коју, кад је зачуо стењање иза ораха.

Пришао је и угледао сина како лежи испружен као мртац, сав блед и презнојен, стиснутих зуба кроз које су излетали неки нездрави звуци.

– Добро јутро, сине! – поздравио је отац. – Данас ће, изгледа бити леп дан.

Фехми Гара је с муком отворио очи и једва рекао:

– Јеби га.

Онда су му се очи преврнуле и тело опустило, а кроз махниту главу полетела је бујица снова који изазивају знојење.

Стари Љуљ је погладио бицикл ослоњен на орах, без великог чуђења, а онда алармирао жене.

Жена Азра доведена из суседног рударског града, беле коже и убрађена марамом, и мајка Нурија, која је већ дуг низ година ишла по кући и дворишту и радила а да је нико није примећивао, истрчале су као да су само тај позив очекивале. Пришле су хроптавом Фехми Гари и за трен се помеле не знајући која би требало да прихвати главу; та част је припала Азри.

Фехми Љуљ је у међувремену ископао пре много година закопану флашу ракије, дао је женама да измасирају несретника и повукао се у зградицу од брвана да испуши један добар дукан.

– Ако преживи, – рекао је, – можда ћу га убити.

Азра и Нурија су пренеле Гару у мајчину собу. На ормару се надимало од милине неколико жутих дуња одгајених у једном од ретких дворишта у којима се воће још гајило, баш под тим прозором. Заврнуле су стару серцаду и положили га.

Лежао је тако пет дана, ни тамо ни овамо, трљан ракијом шљивовицом са линџуром унутра, храњен чорбицом тајанственог састава и чудесног дејства, а онда је Нурија најавила да ће се подићи из коме тачно у седам увече. Азра је поставила сто, умила и очешљала децу и стала крај шпорета. Љуљ је заузео место у врху, савио цигарету од тешко набављеног дукана „бајиноваца“ и загледао се у малог Раму.

„Добро је“, помислио је. „Ни најмање не личи на оца“.

Фехми Гара, рудар са љубичастим ореолом видљивим само истима, устао је из постеље тачно кад је мајка прорекла, чврстим кораком прешао до стола и сео десно од оца.

– Добро вече, сине. – рекао је Љуљ. – Јеси ли гладан?

Рудар је оћутао. Знао је да га после вечере очекује разговор са оцем а пред целом породицом, и да постоји

шанса да стари Љуљ не уважи његове мотиве за ћердање драгоцене плате. Жене су принеле јело, насуле га свима, па тек онда и саме селе.

Кад је газда домаћинства спустио кашику на дрвени сто, седам пари очију загледало се у онога што доноси новац сваког првог у месецу.

– Купио сам бицикл. – рекао је Фехми Гара. – Једини на свету, за мог сина Раму, који је такође јединствен.

– И за тебе су ми тако говорили. – погледао је Љуљ малог Раму испод ока. – А шта је то бицикл?

– Рекли су ми да се педале окрећу, да бицикл иде напред, а срце лети као соко.

Фехми Љуљ је запалио цигару. Гледао је пушку постављену на зид, заосталу из претходних векова несигурности и тмине, гледао је сина који се вратио са оне стране црте.

– Сећам се – рекао је – да је мој прадеда пред сам крај живота узео све паре што су биле у овој кући, отишао у град и купио на црно ову пушку. Отац и деда су га грдили, чак су и жене гунђале, а он је рекао: „Једног дана ће се пуцати на имању Фехмијевих“.

Азра и Нурија су обориле главе, деца су се одлучивала да запиште, а старински сат смештен у кутију од шперплоче са замазаним стаклом доживео је својих пет минута: куцао је јако као што праведник на врата Раја куца.

– Данас неће пуцати. – прекинуо је страву Љуљ. – Жено, иди у собу и измишљај јела од пројиног брашна и сира. Овај месец ће дуго трајати.

Устао је и отишао у своју одају у којој је био смештен и бицикл, његовом руком очишћен и подмазан, спремљен да одстоји деценију док мали Фехми Рама не буде кадар да ногама дохвати педале.

– Већ сам стар. – рекао је Фехми Љуљ чудној справи. – али доживећу да видим како те мој унук кроти.

Није ни чекао да чује хоће ли му бицикл одговорити. Већ вековима људи се нису обраћали стварима и нису их гајили и неговали, тако да су оне престале да узвраћају.

Распремио се, легао и није заспао.

Ветар је фијукао око ушију малог Фехми Раме, повијајући уназад црну косу и истерујући сузе из плавих очију смештених поред мало повијеног носа. Још више је стегао већ очврсле вилице и завитлао педале ногама.

– И-хај! – вриснуо је.

Испред њега се налазио само прав пут, а иза њега насеље са имањем Фехмијевих, пијаним оцем спакованим у превремену љубичасту пензију, мајком изможденом од напорног рмбања, бабом коју су неки већ сматрали мртвом јер је ретко излазила из собице са дуњама на ормару, дедом који седи испред брвнаре и гледа кроз отворену капију низ асфалтни пут.

Стварно, отац га није слагао – његово четрнаестогодишње срце је летело као соко, а очи су упијале призоре са обе стране тамне траке.

И тек сад је схватио колико је мали и колико су животи људи које познаје мали, јер они су из својих удобних и справама за уживање набијених домова излазили да би радили, евентуално да би посетили неког свог; и тад су седали у брза возила, групна или појединачна и стизали без путовања.

Између насеља царовале су разне врсте пустоши: од погане, око неке фабрике или рудника, до племените – неке бескрајне ливаде са воћкама у средини. Нигде људи. И друм је био пуст.

Бициклиста је возио и возио, кликтао и дивио се свему око себе, тако да није ни приметио плави ауто са ротационим светлима који му се приближио с леђа.

– Видиш ли ти ово чудо? – згрануто је упитао полицајац Ђефо Мухарем свог више него друга Ленда Јасмина.
– Мистерија! – зинуо је Лендо.

Укључили су јаучућу сирену, претекли младог пустолова и дали му знак да стане.

Изашли су из патролног аутомобила једновременно, поправили опасаче са револверима за онесвешћивање, ставили шапке, па тек онда пришли чудној справи.

– Је ли, мали, шта је то? – питао је Лендо Јасмин, полицајац из убеђења, не због егзистенције.

– Добар дан! – весело је поздравио преступник. Знате, старински је васпитан. – Бицикл.

– Добар дан. – отело се и Ленду.

Касније ће се често присећати тога, и никад му неће бити јасно да ли се то у њему пробудила култура или је натрчао на мину.

– А зашта то служи? – уоштрио је Ђефо.

– Да се возим и да ми срце лети као соко.

Онај део о летењу Ђефо је одмах одбацио, а што се тиче вожње, ту је знао како треба.

– Балавче, друм није твоја бабовина да се возаш по њему како стигнеш! Имаш ли ти возаћку дозволу?

– По законима из прве половине двадесетог века са четрнаест година стичем право да возим бицикл. – самоуверено је рекао бициклиста.

Био је поносан на своју упорност из протеклих година које је провео ровећи по школској библиотеци налазећи тек понеки ред о поклону који га је чекао у одаји старог Љуља.

– До клинца... – почешао се Ђефо Мухарем иза увета. – Још то ваља проверити.

– А име? – скоро је викнуо Лендо.

– Фехми Рама, син Фехми Гаре, а унук Фехми Љуља.

Полицајцима није била пријатна спознаја да имају службени контакт са неким од Фехмијевих, иако је та лоза већ генерацијама полако пропадала, губила имања, углед и утицај.

– Сад вози. – рекао је Лендо. – Доћи ћемо један дан до старог Љуља да попричамо о том... бициклу!

Лендо Јасмин и Ђефо Мухарем, више него другови, сели су у патролни ауто и за петнаестак минута су сви полицајци, таксисти и радио-аматери знали да најмлађи Фехми вози путевима двоточкаша без мотора, полако и брзо, са заустављањем и окретањем око себе, и та вест је пукла преко целог Косова наводећи емотивније да позову телефоном неког давно заборављеног и натегнуто попричају.

Већ је падало вече кад је Фехми Љуљ после целодневног ишчекивања, употпуњеног само цигарама и понеком чашом хладног млека, онемоћалим очима угледао унука како се приближава. По начину окретања педала и боји предноћног неба закључио је да је Фехми Рама срећан и да је био у праву што је свом сину поклатио још један, какав-такав живот.

– Здраво, деда! – весело је кликнуо бициклиста.

– Жив био, синко. – придигао се стари Љуљ. – Причај ми.

Лавина речи је кренула, описујући старцу обе стране друма који води ка западу, лица полицајаца, погледе радника на комбајнима, који су зауставили рад изненађени што се неко зауставио и питао како им иде, па макар то био и момчић, па макар на бициклу, и који су га замолили да опет сврати ако буде на ту страну ишао. Причао је о пустој долини кроз коју је прошао максималном брзином, у којој ваљда већ ни бактерија нема, само отров. Посластицу је оставио за крај:

– Деда. – рекао је. – на двадесетом километру сам скренуо с пута.

На лицу Фехми Љуља ништа се није померило. Унутра јесте.

– Гурао сам бицикл поред себе и ишао кроз шуму. Као да је некада туда водио пут...Али немогуће... Нема ни трага од асфалта...

– Било је и земљаних. Настави.

– После неколико стотина метара дошао сам до стене испод које извире речица. О, деда, како ту ври, како ту буја! Пастрмке се играју са збуњеним воденим цветовима и вилинским коњицима, локвањи допуштају жабама да осматрају са њих хоће ли белоушка са обале клизнути у воду... Сав мој досадашњи живот није вредан овог дана!

– Не говори тако. – опоменуо га је Љуљ. – Имаш право то да кажеш тек кад нанижеш преко петнаест хиљада дана. Идемо на вечеру.

Оставили су бицикл у одају, пажљиво, и пошли ка кући. Вечерас су обојица слагали по први пут и некако су осећали да онај други то зна.

Фехми Љуљ је као дечак, док се још излазило, обрађивало и посећивало, са својим дедом Фехми Енвером ишао до тог извора који по предању извлачи тугу из костију и опушта вратове укрућене од великих жеља, и често је мислио да је тај дан сањао, а тај догађај или сан је прогласио за врхунац својих сећања молећи се да се то једног дана, или бар сеновите ноћи понови.

Фехми Рама се добро сећао да му је отац причао да му је отац причао о том извору и свесно га је нашао. Његова лаж је била што је прећутао да се после неколико кривина у речицу сурвавају беле воде из флотације једног од бројних рудника уништавајући све низводно и изазивајући грч у срцу посматрача.

Таквим лажовима бих и ја опростио.

* * *

Следећи дани су брзо пролазили, као да се време одлучило да захукта своје зупчанике. Бициклиста је устајао рано, стављао хлеба и сира у торбицу, возио се цео дан и чудио се бројности људи у крајевима кроз које је пролазио.

– Деда. – рекао је једном. – Док нисам возио, чинило ми се да на свету има страшно мало људи... Зашто скоро нико не долази и зашто ми ником не идемо?

– На то питање памет не уме да одговори! – испустио је Љуљ дим. – Биће да су се сви учаурили.

– Понекад ми изгледа да је све мртво, да само треба преко света пребацити земљу и прогласити га сахрањеним!

И онда се десило.

Вест се проширила по целој области, увукла се у речи и снове становника, провоцирала разговоре између чланова породице, суседа, колега са посла. Пукла је све до

висова и удаљених језера, и нико није остао равнодушан. Већина је збуњено понављала да то неће на добро изаћи, неки суморни типови су чак направили екипу да сачека младог бициклисту, изудара га и уништи бицикл, али план је пао у воду чим су угледали Фехми Раму како звижди поред њих и срдачно их поздравља.

– Ајој! – рекао је вођа. – Све бих дао за један круг!

Вршњакиње подобне за ашик и удају изненада су почеле да контактирају и размењују измишљотине о лепоти и храбрости бициклисте, и напokon је земљом протутњао неки нови мит. И без коња, и без мача, а многи су само њега чекали.

Могло би се рећи да је све почело тиме што ниједне новине, ниједна ТВ-станица, ниједан радио, нису обелоданили да се нешто дешава. Људи су куповали револверашко-булеварске листове, гледали трач емисије типа „Биба коме струја ништа не може и неће“, али ни трага, ни гласа. У ноћима пуног Месеца маштовитијима се чинило да су и звезде промениле распоред и да творе сазвежђе Великог Бицикла.

И једне зоре петао је закукурикао као што никад није, испустивши неки звук између страха и чуђења, тако да је Фехми Љуљ скоро искочио из топлог кревета и стао на праг. Испред капије су стајали неки људи, обучени у старинска, трајна одела.

– Добро јутро, људи! – поздравио их је домаћин. – Којим добром?

Црни бркати мушкарци су се размакли и Љуљ је спазиио старца чија је бела коса бљештала а очи биле угасле.

– Добро јутро, Фехми Љуље! – рекао је свечано. – Ја сам Рађен Косјеровић, унук Светислава Косјеровића, последњег српског вампира, пријатељ твог деде и поглавар преосталих овчара са Проклетија. Дошли смо да видимо твог унука Фехми Раму, малог човека који мрда кроз ову чамотињу.

Љуљ је отворио капију и две седе главе су кренуле једна другој у сусрет – старачко грљење.

– Добро дошли, људи! – рекао је Фехми Љуљ.

– Боље вас нашли! – озарио се Рађен.

Ушли су у двориште и домаћин је подвикнуо, као некад, сину и снахи да поставе софру за госте, а мали бициклиста је отрчао на чесму, умио се и провозао круг двориштем, праћен уздасима и нејасним присећањем на слободне јахаче.

Посадили су га у горњи крај, са бициклом иза леђа, и Рађен га је дуго испитивао о правцима и појавама.

– Сине, ти си игла! – лупио га је по плећима, задовољан. – Ако Бог дâ, повезаћеш својим трагом све што се у овим временима рашило!

Тек што је то рекао, на отвореној капији се указала достојанствена фигура Дед Краснићија, поглавара породице која је имала пех да су се у њој рађали само синови склони раздеоби, на исти се начин поздравио са Фехми Љуљом и Рађеном Косјеровићем.

– Рађене, твој деда је увредио моју прабабу! – промрсио је. – Да смо се срели у неком другом, ранијем добу, придружио би се Светиславу!

– Оставимо прошло време прошлом времену. – ставио је Љуљ обојици руку на раме. – Да би смо се поново свађали, морамо се поново упознати и приближити.

Тиме је била запечаћена стара кавга између албанске и српске породице, која је имала утицаја на многе утицајима склоне, а то није никако ишло у главу Ленду Јасмину и Ћефу Мухарему, више него друговима, који су из прикрајка посматрали како се збива оно од чега свака власт страхује.

И тако, људи су почели да долазе, упознају се и одлазе, обећавајући да ће се вратити и да ће узвратити. Изронио је из сећања и Сабахудин Бећиревић, антиквар, поневши са собом гомилу делова за бицикл, које је набавио од гатаре Хусније, такође врло расположене да се појави, и ноћну капу оног несрећног учитеља, вампирске жртве, да је поклони Рађену Косјеровићу и учини је породичном реликвијом. Придржавајући се за камени зид, пришуњали

су се и рудари, колеге Фехми Гаре у раду, пићу и љубичастој аури, доносећи, једва, даске и греде из рудника да направе још већу софру. Стигли су и жетеоци који су се одушевљавали браздањима бициклисте и топлим причама, задесили су се и рођаци и пријатељи. Све је уздрхтало кад се појавио Ђоко Ђокић, потегавши чак из ужичког краја са врећом пуном пршуте и качицом кајмака, и народом је прострујала вест да га не треба питати колико остаје, јер поносни газда на то питање одмах устаје и ћутке одлази.

Двориште је било препуно, околне улице исто. Полицајци Лендо и Ђефо су већ били довољно ужаснути могућим расплетом приче исткане умом омразе, кад се десило нешто несањано: са истока је стигао легендарни рашљар Иван, за кога се сматрало да је мртав, скоро замрзнут у пећини, и да устаје само кад су у питању преобратни процеси. Прошао је кроз утихлу гомилу са рашљама у руци и показао два места на којима ваља копати.

У рукама непознатих људи створили су се, мистериозно, будаци и лопате, и после сат времена су успели да откапају давно закопано буре са ракијом на једном, и ћуп са златом на другом месту.

– Обрене. – наредио је Љуљ ауто-превознику. – узми злато и купи хране за госте! И доста чаша.

Као са неба пали су Цигани, напустивши куће у којима се никад нису претерано одомаћили, са виолинама и контрабасом, са прелепим женама, и светковина је могла да почне.

Услед највећег открављења и хаоса, непосредно после пењања музике на орах, сечења стабла и пада, честитања Цаци Циганину што је слетео држећи ћемане изнад себе, да се не поломи, а пре заљубљивања младе Циганке у кротитеља двоточкаша, појавио се снажан мирис дуња, и сви су стали као да никад нису мрдали. Из куће је, лака и ваздушаста, изашла Нурија, вероватно слепа, скоро забрављена, прошла поред даски претоварених ђаконијама, загрљених Срба и Албанаца, поред сина Гаре који је сијао љубичасто и покушавао да полети одражавајући се

са софре, поред ускуканог Цаце, и стала пред камени зид који је штитио дом Фехмијевих.

– А тај народ напољу? – питала је тихо. – Да прислушкује и вири?

– Руши! – рикнуо је Љуљ. – До задњег камена!

Тако је срушен први зид.

Кажу да је Фехми Љуљ приметио и правио се мутав кад је мали Рама напунио зелени ранац храном, послао пољубац мајки Азри, загледаној у вешни лонац са кафом, и извукао се из општег весеља да се никад не врати.

Лендо и Ћефо су тврдили да је он оснивач и идеолог новог бициклистичког покрета који је дубоко забринуо државнике и полицијски апарат, и да ће га они лично једног дана ухватити и питати како се то тек тако путује.

Девојке су навелико причале да се повео за шареном циганском сукњом и запуцао са изабраницом, не тако лепом, у потрагу за слободним чопором белих коња и четрдесет хајдука који чекају вођу, па да преокрену свет.

Фехми Гара је торокао да је појава бицикла наштима-на из дубоког свемира, можда љубичастог, и да је Рама у прелазном року да за планету чудног имена вози на галактичкој олимпијади, где ће раскринкати превару и открити порекло, уводећи тако и Земљу у регистар занимљивих светова.

Штошта се причало, и негде мора да има истине, а то и није толико важно: свака од тих прича је надживела приповедача и постала стварнија од стварности у друштву које је по ко зна који пут научило да ваља разговарати, попити с родитељима кафу, са девојком пиће, са друговима батине.

У сваком случају, сигурно је добро путовао и на време стигао.

Зима од четири хаскија испод сваке нуле

Гледам те, и само мислим: докле ли ћеш?

Прво си тетурао смрзнутом земљом, па пузао а сад лежиш;

Снежна краљица већ провлачи провидне прсте кроз твоју дугу косу.

Не сладим се. Није ми то блиско. Опет, на апстрактан начин, није ми те жао.

Сад, та гужва око тебе. Рекао бих да само одлажеш коначни искорак из овог света сенки у онај у ком нема друге мере до то мало ватре у грудима. Ко зна.

И не бој се: то су пси, а не вукови; тај старац међу њима личи ти на Чукчија из керећних књига а не на неког другог. И док ти напола мумифицирани Чукчи прави заклон од Лудог вихора, седам у снег као конобар који чека да захтеван гост оконча вечеру: не зна хоће ли уз велики цех пасти одговарајући бакшиш или ће му оставити “чес-титку”.

Први хаски

леже преко тебе. Очи боје удаљеног леда гледају те; топлоту и тежину са захвалношћу примаш. Дрхтиш, и нешто рачунаш, добар је то знак.

– Не знаш ти како је то. Нико не зна.

– А ти ми кажи – кроз ветар храпа старчев глас.

Дрхтиш, зуби су кастањете, па пас уместо тебе проговара:

– Страшно је то. Као штене, радо сам свуда приман, моја домовина била је уважена. Где год да ми се ишло, дочекиван сам с осмехом и људи су с неверицом слушали како се у мојој земљи живи.

Ако пас има душу, и ако она још увек у мени станује, да умањим грех: већ тад сам показивао знаке беснила. Јер, трошити у кафани више од плате домаћина, за мале (чуј мале!) паре понижавати њихове жене и кћери. Није ли то беснило? А опет, како сам га могао препознати кад сам са једнако оболелима путовао иза Гвоздене завесе, и пред тужним, плавим очима прелепих Пољакиња, Словакиња, ма, Словенки, просипао флаше вискија на под, наручивао кавијарна срања и лагао као пас о мојој земљи, о слободи, о парама. О моћи.

Широка је заиста душа Словенска: нису нас чак ни тукли. Е, бар да јесу. Не бих ја сад овде лежао!

И када су се хијене и шакали сјурили на младе демократије да развуку све што вредности има, добро смо стајали. Мало смо и ми развлачили, више као поточари: они што са торбицама чекају да прођу најезде и све се смири, па изађу и покупе у журби заборављено. Наши чувари нису мирисали звери у мраку изван дворишта. Острвљени и сами, како би?

Све се сломило после године која је била најуспешнија, која је обећавала широк пут до благостања.

Нисмо више ни богати, ни омиљени. Наш начин, хваљен од умних глава деценијама, прокажен је.

К'о чопор полулудих мешанаца, клали смо се око сваке коске и лајањем пребацивали кривицу на слабијег од себе.

Природно, оградиле су нас. Нити нам је ко долазио, нити су иког од нас игде припуштали. Наше име било је име срамоте и сви су очекивали да идемо с извињењем на лицу и понизношћу у очима.

Ко је имао где, побегао је у нади да ће добити посао који нико неће. Примљени су прво прекоклиначно, па с одвратношћу. Онда прогон.

Наш пасош, наш понос, постао је жиг срамоте. Жиг звери. Не знаш ти како је то. Нико не зна.

Чукчи седи поред тебе. Ако запали лулу у мењави која бугија, потурчићу се. Е, јебига. Зовите ме Фатмир. Док се другачије не нареди.

Гледа те као да разуме твоју муку. Ко зна? Он је од истребљених, ликвидација твојих је у зачетку.

Ево, чак и ја те схватам. Да смо се раније срели. Ма, било би и горе: сад бих те вероватно мрзео.

С осмехом Мона Лизе испод сувих бора, Чукчи ти пипа чело, одмахује главом и даје миг чопору. Преко тебе леже и даје ти глас.

Други хаски

– Био сам војни кер. Боље наоружан, обучен и ухрањен, глумио сам мировњака гологузији, гладушима, мало смо стали на страну за коју су сви знали да је наша, па смо мало добили по сплочињари. Повлачење кући изгледало је господствено: “нек се јебу, нек изгину кад су луди и неће да им направимо наш мир”; нажалост, у стварности, отишли смо као фуњаре и дошли кући, да раздужимо оружје и задужимо по покров саткан од ћутње, заборави или спрдње.

– Мислио си – пита старац – да ћеш добити кућицу с твојим именом, коску сваког дана и учешће у свечаној запрези на државни празник?

– Јесам. Сањао сам себе на челу запреге и авлијанере како обарају главу док прави пас, скоро вук, пролази. Нећеш веровати, гнев је брзо прошао: ситно је то било према мукама и понижењима која су нас задесила.

Рецесија удара редом. Не зна за авлијанере и хероје. Мислио сам да ће трајати годину, можда две, издржаће

се, па ћу да се смејем у лице и парадирам поносно пред псима што су нас отписали и омаловажили. Из ноћи у ноћ сањао сам да ће та клинчева истина победити, да ће свет схватити своју грешку и пожурити да је исправи. Е, то се зове заблуда, јер...

– Ко пада, поједу га.

– Или му бар помогну да остане, на земљи, иза свих, изван погледа.

Други хаски се брижљивије размешта, осећа крик којим смрзнута земља дозива двоношца. Гледа декару забринуто.

Па каже:

– Прошле су године док сам схватио да постајем матори прдеж, и да нема наде да ће бити боље. Спаковао сам торбу, извадио офуцани нотес и окренуо бројеве на све стране.

Негде је било пријатеља, али није хлеба; углавном није било ни једног, ни другог. Изгубио сам блокче, бацивши га преко рамена, потегао сламарицу и купио пасош земље коју сам некад исмевао намерно изговарајући њено име накардно.

Кушао сам срећу покушавајући у јачим земљама: прао сам судове, са осмехом чича Томе точио бензин на блиставим пумпама, доручковао јаја с кнедлама, сопствена, пио кафу с кнедлама, пиво с кнедлама, а онда само кнедле, кнедле до прединфарктног стања. Газда ме отпустио чим је приметио да сам лоћикав.

– И прекоста?

– То ме спасило. Када су почели нереди у којима су линчовани сви који миришу на моју земљу, био сам у планини, на пецању.

Прешао сам у суседну земљу, види симболике, преко снега и леда, пронашао бившег домаћег издајника који ме самим чудом није продао, већ упутио овамо, у Сибир.

– Занимљиво. Преживели из мог народа су бежали одавде. Кад размислим боље, сви су бежали из Сибира.

– Ко би очекивао да ће Рујовци успети да се одразе од дна чабра и помахнитају од послова у овој забити? Ко би очекивао да свако улагање овде доноси страховиту добит, и то брзо?

Стари се смеши. Зна за благо, али не мисле на исто.

– И шта би? Срце те опет издало, па су те најурили да скапаш далеко од логора?

– Није – цвокоће двоноги, а други пас гледа немо Чукчија.

Овај се слаже и трећи хаски леже да својим пламеном распламса скоро згаслу искру.

Мајка Русија љута је, шта ли, и вео по вео бели пада на нас грешнике.

Запрепашћујем себе уздахом, па палим и ја дуван. Сад је стари одвалио вилицу од чуда. Ма, буди Фатмир ако не верујеш!

Онда прича

Трећи хаски

– Здравље ми се вратило у овом суровом свету. Физички рад, свеж ваздух и та срања нису имали удела: овде нисам био шљам с орлом на пасошу, већ вредан радник. Сви су били дођоши, зарађивали паре и нико се није замакао набијајући муку бившем набијачу муке.

– Пионирски дух? Мелтинг пот.

– Рецимо да је тако. Док нека будала из земље чији сам пасош купио није потурила мало више експлозива него што се и фанатичима толерише. Много смрти, много штете.

– Ти, да се извадиш, укажеш се?

– А ти не би? Добро, можда не би. У ствари, ти се не би ни спашавао одрицањем од свог рода.

Чича не реагује, али пуши ко Турчин.

– Саставили су мој досије за пола сата. Дебео. Да сам био мање осион у младости, и да нисам овом језичином лаптао сваку воду, провукао би се. Овако, поређали су ми

све изјаве дате демократским медијима из земаља које сам ослобађао од слободе, све слике са наоружаним народом.

– Како си побегао?

– Нисам. Пустили су ме и објавили хиљадама радника ко сам и да се нико неће љутити ако ме снег и лед поједу. Занимљиво, за оружје су се пријавили они којима ништа лоше нисам учинио, који се клели у вечито пријатељство. Прави непријатељи су ме гледали сажаљиво, тужно или су просто окренули леђа.

Чукчи ме гледа знатижељно, а ја се градим да ме много интересује структура белог ковита који се ваља према нама.

Ћутимо, температура пада.

Четврти хаски

Без команде леже где треба.

– Може се преживети мраз само до три хаскија – каже глас-пас.

– То важи за Чукчије – придиже се старац. – За вас Американце, нарочито црнце, зима од два хаскија значи смрт.

– Е, јебига! – каже плавооки. – Одох ја. – Сви устају и јежим се од завијања. Чукчи ми прилази.

– Видим, спремаш песму – злоречиво прекривам продрманост. – Може ли да се поручи нека?

– Све твоје већ су отпеване.

– Води га, стари, и без љутње. Испричај му како си ти прошао, а и ја ћу једном доћи да му кажем шта ми је.

– Имаш поган посао: пратиш све умешане до краја пута да би записао. Штиклирао, практично.

– Нисам га ја бирао.

Луди вихор махната док они одлазе у мећаву.

Палим цигару, па му кажем:

– Не знаш ти како је то. Нико не зна.

Он још луђе.

Ругалица

1

Један створ, умало вредан записивања имена, писао је есеј о поезији Васка Попе.

Лако, као увек: нађеш слику, листаш књиге о симболима па сереш док се папиру не смучи. Боже, знање.

Месио је наказе од реченица, гурао у њих балоне речи до ивице прскања, никад преко ње; знао је меру своју и себи равних.

И био задовољан. Ђаволски задовољан.

Мастурбанти духа, поседници неколицине истих књига о знању, лажираних и лажно помпезних, прилагођених менталном нивоу не небеског делама човечијег, већ оног што се издаје небом, пишнуће у гаће од среће препознавања Истине у његовим редовима.

Да ли је знао? Питам, да ли је знао? Шта има у рукама и варао зарад мрве са стола господарског или је све до тог октобарског петка себе бројао у просветљене, ширио ту ружу наказности где год би му се врата отворила и неки од контролора илуминације узвишеним климоглавом охрабрио настојања у формирању колоне немих ка огњу Дефинитивног рудника.

И отворио је задњу страницу у животу, и пала је задња кап.

ДОСАДНА КАНЦЕЛАРИЈА, ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ КРЕАТУРЕ (4-6 КОМАДА)...МОРА ДА РАДИ ТЕКСТ (КРПЕЖ ОД ТЕКСТА) БАЛОНИ-РЕЧИ

2

„Лајете“, рекао је гласно, „да ми је памет сишла у стражњицу и преко ноћи израсла у злосутни реп.“

Дупелисци и понижени су подигли главе са својих текстова.

Ћутање, јер ово није звучало као стандардни поетски тренутак. Нико није рекао: „Ова је редакција легло будала.“

Нико се није као уживео.

„Лајете“, наставио је, „да су ми се мисли претвориле у сиву длаку и пробиле све поре на кожи...“

(овде већ лелујање)

Онострано укорачи у просторију и један створ, умало вредан записивања имена, виде своје колеге као непомичне фигуре саздане од хартијасте материје осинег гнезда без зуке унутра.

„ЛАЈЕТЕ“НА ЧЕЛО ТАБЛЕ; КАД ПРВИ ПУТ КАЖЕ, ОДСУТНО ЗАПРЕПАСТИ САМ СЕБЕ

(ТУ МОЖЕШ ДА УБАЦИШ КАДРОВЕ ЗВЕРАЊА, ОДАКЛЕ ЈЕ МТО ДОШЛО У ЊЕГОВУ ЛУДАРУ.)

ЗАТЕЧЕНОСТ ПРИСУТНИХ ШТАКОРА

3

Схватио је да стоји или лебди на средини држећи у рукама књигу, и не би му чудно.

„Лајете, лајете“, пустио је гргољ Доњоземаца, „да ми речи заударјају на људско месо спаљено на ломачи и на бело семе мог репатог бога...“

Док је говорио, књига се и сама начини од оса прављеном и он је стаде благо цепати мотајући фина влакна у неправилне конце.

Осећао је да однекуд долази гнев.

Кроз прозоре је, успорено и монотono, долазио хук руље.

ЛЕБДЕЊЕ (МОЖЕ ДА ПОЧНЕ ДА ИГРА СВЕ)

4

Извикивали су имена вођа. Свака групица је викала друго а њему је кроз мозак жарило једно једино, и тек тад је спознао кога прозивају.

ПОСВЕТИТИ ПАЖЊУ ЖИВЉУ-ТЕСТИРАЈ ХИК РАДИО-ЧМАРА(АЛИЈУ СИРОТАНОВИЋА 1, ВИДЕ КОРА, БОЛАНИ ДОЈЧИН ЈАШЕ У СУПРОТНОМ ПРАВЦУ, БАЛЕРИНЕ СА СУПЕР-ПРАШКОМ, РАДНИЦИ И СЕЉАЦИ ПО МОГУЋНОСТИ СОЦРЕАЛИСТИЧКИ (ПА МАКАР БИЛИ И ЧУДНА БИЋА)

5

Гнев каза: „Даље!“

Погледао је у руке и не нађе књиге; стихови су постали крв на његовим длановима.

„Лајете, лајете, лајете“, лизнуо је течност своју, „да ми из грла излази познати крвожедни урлик који ја називам песмом.“

Погледао је лако цепљиве колеге, с презиром.

„Лајте ви само.“

ПЕРСОНИФИКУЈ ГНЕВ. КОМАНДУЈЕ ДАЉЕ.

ПИТАЊЕ: ШТА СЕ ДЕШАВА КАД КРВ ПАДНЕ НА ОСЈЕ ПАПИРАСТО?

6

Окренуо се ка свом столу и видео опапиреног створа познатог са личних докумената и из јутарњег огледала, и гнев му рече шта му је чинити.

Тетураво је кренуо.

Закачио је главу једном колеги и она се згужва и кло-
ну.

Пришао је свом лику, подигао високо руку и зајецао.
„Не могу...То не могу!“

ЉУБАВНА СЕКВЕНЦА ИЗ ПОСТМОДЕРНИСТЕ, ЛИР-
СКА.

КАД ЗАКАЧИ ЈЕДНУ ГЛАВУ, ДОБИЈЕ ИДЕЈУ, СЈАНУ,
ДА СВЕ ТО ПАПИРАСТО ТРЕБА РАЗВАЛИТИ (ПОЈЕДИНАЧ-
НО СПАЉИВАЊЕ...)

7

МЕТАМОРФОЗА ОСЈЕ ПАПИРАСТОГ ЕЛЕБАКА У ФОР-
МУ ОСИЊЕГ ГНЕЗДА, У ОВОИД, ЈАЈЕ ПОТОМ. ОНА КРВ ОД
МАЛОПРЕ (НЕПРЕКИДНО ПРАВЕЋИ ПОТОЧИЋ КА ЦИЉ-
НОМ МЕСТУ) СТИГНЕ, ЈАЈЕ ОГРЕЗНЕ. СВЕ ЛЕТИ ОКОЛО;
ЗМАЈЕВИ КАШЉУЦАЈУ ОГЊЕВЕ, ПТИЦЕ (УКЉУЧУЈУЋИ
И ДВА ВРАНА ГАВРАНА КОЈИ ЋЕ НАСТРАДАТИ СРЕЋНИМ
СЛУЧАЈЕМ)- НАЈАВА ОТВАРАЊА ЈАЈЕТА .У ЊЕМУ ВУЧИЋ
МАЛИ, БЛЕНТАВ И РАСПОЛОЖЕН ЗА ЗАЈЕБАНЦИЈУ, ДИ-
ГНЕ СВОЈУ ДЕСНУ НОЖИЦУ И ОЛАКШАВА СЕ СА БЛАГО-
СЛОВЕНИМ КЕЗОМ. ПИШАЋКА ЊЕГОВА СВЕМУ МЕЊА
СМИСАО: КАНЦЕЛАРИЈУ ПЕЋИНОМ ЧИНИ, ОСТАТКЕ ЛУС-
ТЕРА СТАЛАКТИТИМА, ПОХОВИНЕ ГЛАВА У ГЉИВЕ ПУХА-
РЕ.(ВИДЕЋЕМО ДА ЛИ ЋЕ СЕ ОКРЕНУТИ КА СЕНЦИ ВУЧИ-
ЦЕ НА ЗИДУ И ЛИЗНУТИ ЈОЈ НОГУ)

Устукнуо је и изгубио равнотежу.

Зид је био папираст. Асфалт није.

И тако, мислиш да ћеш листањем или цепањем овог
папира доћи до препознатљивих лажи које за наук др-
жиш?

Мислиш ли да ћеш наћи улагивање твом опустоше-
ном и од лажног обасјаја изгорелом уму?

Само ти мисли.

А ако доживиш част страха од могућности да поце-
паш себе осје папирастог, кидај и урлај као вук, као хајдук,
да не би цвилио пред искеженим лицем претка првог.

– Док га не заломи, или не прочита записано.